

Ana Dili Eğitimi Dergisi
Journal of Mother Tongue Education
ADED – JOMTE
www.anadiliegitimi.com

Mehmet Akif Ersoy'un Şiirlerinin Türkçe Derslerinde Kullanımı

*Keziban TEKŞAN**

*Gamze ÇELİK***

Özet

Türkçe öğretiminin en önemli malzemesi metinlerdir. Türkçe dersiyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerileri metinler aracılığıyla yürütülmektedir. Türkçe dersinin genel amaçlarının pek çoğu da doğrudan doğruya metinlerle ilgilidir. Türkçe Dersi Programı'nda hem okuma hem de dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler maddeler halinde belirtilmiştir. Bu çalışmada, Mehmet Akif Ersoy'un şiirlerinin Türkçe dersinde kullanılabilirliği sorgulanmış ve kullanılması gerektiği görüşüne ulaşılmıştır. Çünkü onun şiirleri metinlerde bulunması gereken özelliklere uygundur ve bu nedenle Türkçe dersinde metin olarak kullanılmalıdır. Bu metinlerle öğrencilerin temel dil becerileri geliştirilebilir. Ayrıca onun hayatı, karakteri ve yaptıkları öğrenciler için örnek teşkil edebilir. Üstelik Mehmet Akif Ersoy, ülkemizin içinde bulunduğu durum karşısında gösterdiği duyarlılık; kadın, çocuk ve yaşlılara gösterdiği merhametle; millet sevgisiyle, güzel ahlâkiyle, doğruluğuyla, zulüm karşısında sergilediği dik duruşla, ilme ve çalışmaya verdiği önemle, insana ve insan iradesine olan inancıyla ve cehaletin, taassubun, tembelliğin, ahlâksızlığın, ikiyüzlülüğün karşısında duruşuyla örnek bir insan olarak öğrencilere tanıtılması gereken bir şahsiyettir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, metin, dil becerileri, dil etkinlikleri, Mehmet Akif Ersoy'un şiirleri.

Adoptation of Mehmet Akif Ersoy's Poems into Turkish Course

Abstract

The most important tool of Turkish Language teaching is texts. Basic skills such as listening, speaking, reading and writing gained students in Turkish lessons are taught via texts. Most of the general objectives of Turkish classes are related directly to the texts. Properties required in both reading and listening texts have been stated in Turkish Lesson Curriculum. In this study, adaptation of the poems of Mehmet Akif Ersoy into Turkish lessons have been examined and concluded that they are required to be used. Since his poems have the necessary properties of the texts, they should be used as texts in Turkish lessons. Students' basic language skills can be developed through these texts. In addition, his life, personal characteristics and things he had done may exist serve as a role-model for students. Furthermore, Mehmet Akif Ersoy can be a role model that should be known by students because of his personality with his sensitivity about the situation in our country, his compassion towards women, children and old people, his love of country, his ethical principles, his honesty, his respectful standing against violence, the importance he gave to science and research studies, his belief on human being and the desire, and his standing against illiteracy, fanaticism, inertia, immorality and insincerity.

Keywords: Turkish language education, text, linguistics skills, linguistic activities, Mehmet Akif Ersoy's poems.

* Yrd.Doç. Dr., Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü. e-posta: kezibanteksan@gmail.com

** Arş. Gör., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, e-posta: gamzecerelik@gmail.com

Giriş

Türkçe öğretiminin en önemli malzemesi metinlerdir. “Türkçe öğretiminde metinler dil, zihinsel, sosyal ve zihinsel bağımsızlık becerilerini geliştirmek için birer araçtır. Yani metinler öğrencilere çeşitli becerileri öğretmek için kullanılmaktadır” (Güneş, 2007: 216). Metinler yoluyla öğrenciler günlük hayat sahnelerine tanıklık edebilirler. “Dil yaşam içinde öğrenilir, bu nedenle kurumsal dil öğretim ortamları olarak okullarda yaşamı derse taşıyacak araçlara gereksinim vardır. Öğrencilerin günlük yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları ve kullandıkları özgün metinler yaşamı okula taşıyabilecek en önemli araçlardır” (Dilidüzgün, 2010: 106). Bundan başka metinler öğrencilerin kimlik oluşturmalarına da yardım eder. “Çocuğun millî benliğinin ve kültürel kimliğinin oluşumunda aile, çevre ve okuldan sonra ders kitaplarıyla yardımcı ders kitaplarına alınan metinlerin mühim rolü vardır. Metinlerin önemi çocuğun benlik, kimlik ve kişiliğinin oluşumu noktasında düğümlenmektedir” (Karakuş,1995: 11).

Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuz’unda da her tema kapsamında en az üç okuma metni ile bir dinleme/izleme materyaline yer verilmesi öngörülmüştür.

“Her okuma metni ya da dinleme/izleme materyalinin içeriğinin işlenişinden sonra metne ya da temaya bağlı bir konuşma etkinliği düzenlenir”, “Her okuma metni ya da dinleme/izleme materyalinin içeriğinin işlenişinden ve konuşma etkinliğinden sonra metne ya da temaya bağlı bir yazma etkinliği düzenlenir” (Türkçe Dersi Öğretim Programı(TDÖP), 2006: 257-258) gibi açıklamalar Türkçe öğretiminin metinler yoluyla yürütüldüğünü göstermektedir.

Türkçe dersinin genel amaçlarının birçoğu da doğrudan doğruya metinle ilgilidir. “Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları”, “okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri” ve “Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları” (TDÖP, 2006: 4) gibi.

Türkçe dersiyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerileri metinler aracılığıyla yürütülmektedir. Bu beceriler öğrencilerin hayat boyu kullanacakları temel dil becerileridir ve öğrencilere de metinler yoluyla kazandırılır. Metin okumadan, dinlemeden bir Türkçe dersinin yürütülmesi çoğu zaman mümkün değildir. “Ana dili eğitimi sürecinde yürütülen çalışmaların hepsi metin temellidir. Ana dili etkinliklerini yerine getirirken metinlerden en üst düzeyde yararlanmak için farklı metin türleri üzerinde nasıl çalışması gerektiğini bilmek gerekir” (Temizkan, 2009: 134).

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda hem okuma hem de dinleme metinlerinde bulunması gereken özellikler “Metinler Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmeli, metinler öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek

nitelikte olmalıdır ve metinler öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlarda estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır” (TDÖP, 2006: 56-57) gibi maddeler halinde belirtilmiştir. Bu konuda Karakuş (2002: 144) da “Metinler kıymet hükümlerimizi, sanat anlayışımızı, estetik zevkimizi yansıtmalı, kültür değerlerimizi beslemeli; millî benliğimizi, kültürel kimliğimizi, duygu, düşünce ve hayal dünyamızı geliştirmelidir” görüşünü belirtir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda hangi sınıflarda hangi tür metinlere yer verileceği de açıklanmıştır. Buna göre öğrencilere altıncı sınıfta; şiir, hikâye, anı, masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup, yedinci sınıfta da bu türlere sohbet, gezi yazısı ve biyografi türleri, sekizinci sınıfta ise eleştiri ve destan türleri eklenmiş ve “Bu türler dışındaki türlerde de metinlere yer verilerek öğrencilerin farklı türden metinlerle karşılaşması sağlanmalıdır” (TDÖP, 2006: 57) açıklaması yapılmıştır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda dinleme, okuma, konuşma ve yazma gibi temel dil becerilerinin yanında bunlarla bağlantılı olarak öğrencilere sekiz temel beceri daha kazandırmak hedeflenmiştir (TDÖP, 2006: 5). Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, karar verme, bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik gibi öğrencilerin hayat boyu kullanmaları beklenen temel becerilerin geliştirilmesi de metinler yoluyla gerçekleştirilebilir. “Öğrencinin dil ve zihinsel becerileri geliştirmek için metnin anlamını bulma, üzerinde düşünme, çıkarımlar yapma, değerlendirme vb. işlemler yapılmalıdır. Anlama, inceleme, seçim yapma, bir karara varma, yorumlama, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel etkinlikleri gerektirir” (Güneş, 2007: 2 17).

Türkçe Dersi Öğretim Programı tematik yaklaşımla düzenlenmiştir. “Her temada farklı türlerden en az üç okuma, bir dinleme-izleme metnine ve materyaline yer verilir. Her sınıfta biri zorunlu Atatürkçülük teması olmak üzere 6 ana tema ele alınır. 6.sınıfta sevgi, 7.sınıfta millî kültür, 8.sınıfta toplum hayatı zorunlu ana temalardır. Zorunlu temalar diğer sınıflarda da işlenebilir” (TDÖP, 2006: 60)

Yine, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda “kazanılan beceri ve bilgilerin daha verimli ve kalıcı olmasını sağlamak için” çeşitli etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bakıldığı zaman bu etkinliklerin pek çoğunun metinlerden hareketle düzenlendiği görülür.

Ayrıca Türkçe dersinde kullanılacak yöntem ve tekniklerin birçoğunda da metin kullanımı gerekmektedir (TDÖP, 2006: 61-71).

Mehmet Akif ve Türkçe Öğretimi

Türk edebiyatının önemli bir ismi olan Mehmet Akif Ersoy, sanatını toplumun hizmetine adanmış, yaşadığı toplumu uyaran, yol gösteren, eğitmeye çalışan bir şairdir. Onun herkesçe bilinen şiirleri İstiklal Marşı ve Çanakkale Şehitleri’dir. Öğrenciler de onu bu şiirleriyle tanımaktadır. Oysa şairin başka şiirleri de vardır ve bunlar da Türkçe dersinde metin olarak kullanmak için oldukça uygundur.

Çünkü "Türk edebiyatında, Akif kadar, hayatı şiire ve şiiri hayata sokmuş şair yoktur" (Karakoç, 1996). Dolayısıyla öğrencilere hayatı öğretmek için onun şiirleri kullanılabilir.

Mehmet Akif, şiirlerinde halkın kullandığı sade Türkçeyi kullanmıştır. Bu yüzden öğrenciler bu şiirleri anlamakta zorlanmayacaklardır. "Türkçeyi, mahalli tabirleri, küfürü, argosu, bedduası ve halk dili dâhil olmak üzere, bütün incelikleri ile biliyor. Geniş bilgisi sayesinde her meseleyi konunun gerektirdiği kelime, tabir ve terimlerle anlatıyor... Kişilere, mesleklere uygun tabirler, sokak ağzı, ev ağzı, sohbet üslûbu bakımından zengin örnekler mevcuttur" (Hacıeminoğlu, 1970: 84). Bu konuda Korkmaz da benzer tespitlerde bulunur: "Tasvir ve karşılıklı konuşma parçalarındaki doğrudan doğruya halkın dilinden alınmış ve o zamana kadar yazı diline girmemiş olan canlı, kıvrak, dipdiri Türkçe kelimeler ve söyleyişlere rastlanır. Akif'in berrak, akıcı, canlı ve kıvrak bir Türkçesi vardır. Kafiyelerindeki söyleyişi zorlamayan tabii düzen, birçok kelime ve deyimlerle bezenmiş olan konuşma ve halk dilini bazen kılı kırk yaran bir tasvir tarzı, bazen de canlı birer karşılıklı konuşma düzeni içinde ve ustalıklı bir biçimde eserlerine aktarabilmiş olması; hele Türkçeyi aruz vezninin kalıplarına uydurmaktaki büyük kabiliyeti, onun dil ve üslubunu hem çok yüksek bir seviyeye ulaştırmış hem de sanat hayatındaki başarısının ana sırrı durumuna getirmiştir" (Korkmaz,1976: 47) .

Mehmet Akif, gördüğü, duyduğu şeyleri yani günlük hayatı, ülkesinin içinde bulunduğu durumu şiirlerinde bir ayna gibi yansıtmıştır. "Türk edebiyatında onun kadar içinde yaşadığı devri bütün teferruatı ile gören ve gösteren başka bir şâir yoktur, denilebilir. Safahat, muayyen bir nokta-i nazardan tasvir edilen bir manzum romana benzer: Sokak, ev, kulübe, saray, meyhane, câmi, köy, şehir, fakir, zengin, dindar, dinsiz, cılız, pehlivan, korkak, kahraman, halk, yüksek tabaka, münevver, cahil, yerli, yabancı, Avrupa, Asya, ticaret, siyaset, harp, sulh, şehircilik, köycülük, mâzi, hâlihazır, hayâl, hakikat, hemen hemen her şey Âkif'in duyuş ve görüş sahnesine girer. Ve o bunları yalnız şiirin değil, edebiyatın bütün ifade vasıtalarıyla anlatır: Tasvirler yapar, portreler çizer, hikâyeler söyler, fıkralar anlatır, konuşmalara başvurur, vaaz verir. Komik, trajik, öğretici, hamasî, lirik, hakimâne her edayı, her tonu kullanır. Bu suretle Âkif şiirin hududunu nesir kadar, edebiyat kadar genişletir; hatta edebiyatı da aşar, onu hayatın ta kendisi yapar" (Kaplan,1997: 174). Dolayısıyla öğrencileri hayata hazırlamak için onlara şairin hayatını anlatan şiirlerini sunmak gerekir.

Akif'in şiirleri öğrencilere kazandırılmak istenen pek çok değere yer verir. Özellikle çalışma, azim, ümit, dürüstlük, vatan sevgisi gibi. "Uyanık olmama, ilimsizlik, cehalet, tefrika, atâlet, ye's, azmi bırakmak, mârifetsizlik ve faziletsizlik, ahlâk bozukluğu, mükemmel adam noksanlığı, ediplerin halkı irşad etmeyişi, ahlâksız edebiyat, fuhuş edebiyatı, çocuk terbiyesinde yanlış usûl, fena yetişmiş gençlik, yüksek tabakanın geriden bakması, fikir ayrılıkları ve beyni bozulmuş yığın yığın kafa, vicdan ve fikirde bir olmayış, dâhilde hainler, köy ve köylünün ihmal edilişi, kötü zihniyet, kötü telâkkiler, kader ve tevekkülün yanlış anlaşılması, manevî bozukluklar, dertler, yaralar, milletin şaşkın, etrafını görmez hareketi, yüksek okulların mütehasşis yetiştirememesi, atalar gibi yaşamama, mazinin övünülecek

tarafklarını bırakıp pisliklerine sarılma, lafçılık, müspet iş görememe, vatana sahip olamama, vatan sevgisinin azlığı, mütefekkirlerle halkın arasının açık oluşu, Doğu'yu da Batı'yı da anlamayan zümrelerin bulunuşu "(Timurtaş, 1987: 11-12). Bu ve bunun gibi konular Türkçe dersinde işlenen temalara uygundur. Özellikle onun şiirleri "Duygular" temasının alt temalarıyla ilişkilendirilebilir.

Akif'in şiirleri kullanılarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileriyle ilgili pek çok kazanım öğrencilere kazandırılabilir. Bu şiirlerden hareketle temel dil becerileriyle ilgili etkinlikler düzenlenebilir.

O, öğrencilerin hem sözleriyle hem davranışlarıyla örnek alabilecekleri bir şahsiyettir. "Akif'in yalnız eserleri değil, kendisi de Türk Milletinin millî mukaddesatları arasına girmiştir. Akif gelmiş geçmiş bütün edebiyatımızda, bütün şiir tarihimizde, en büyük millî, vatani ve milleti ondan daha iyi, daha lâıyk bir şekilde terennüm eden ikinci bir şair yoktur" (Ergin, 1992: 87).

Mehmet Akif'in Şiirlerinin Türkçe Dersinde Kullanılabilirliği

Özellikle Birinci Safahat'ındaki manzum hikâye şeklinde yazdığı Hasta, Küfe, Seyfi Baba, Bebek yahut Hakk-ı Karar gibi şiirleri Türkçe dersinde metin olarak kullanılmaya ve dil becerilerini kavratmaya yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemeye elverişlidir.

Küfe ve Seyfi Baba şiirleri birlikte ele alınarak öğrencilere çalışmanın önemi kavratılabilir. Her iki şiirin dili de anlaşılır ve günlük konuşma dili olmakla birlikte yine de öğrencilerin anlamayacağı kelimeler önceden öğretmen tarafından verilebilir. İki şiirde de çalışmanın ayıp olmadığı asıl ayıbın çalışmamak olduğu üzerinde durulmuştur. Onun için şiirlerin bu bölümlerine özellikle dikkat çekilmelidir. Yine her iki şiirde de asıl olan çalışmak düşüncesidir. Şair, bu düşüncesini şahıs, yer, zaman ve olay ile kurgulayıp hikâyeleştirerek somutlaştırmıştır. Böylece öğrenciler savunulan düşüneyi daha kolay anlayabilirler. Eğer öğretmenler gerek duyarlarsa başka metinlerle de bu düşüneyi destekleyebilirler. Küfe'den alınan aşağıdaki dizeler bu amaçla kullanılabilir.

*"Benim de yandı içim anlayınca derdinizi...
Fakat baban sana ismarlayıp da gitti sizi.
O,bunca yıl çalışıp alınının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bugün, sen de kendi kardeşini,
Yetim bırakmayarak besleyip büyötmelisin.
Küfe öylemi?
-Hay hay! Neden bu söz lakin?
Kuzum, ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak?
Ayıp: dilencilik, işlerken el, yürürken ayak."* (s.25)
Seyfi Baba, şiirinde de aşağıdaki dizelerde benzer duygular dile getirilmiştir.
"-Mehmet Ağ'nın evi akmış. Onu aktarmak için
Dama çıktım, soğuk aldım, oluyor on beş gün.
"Ne işin var kiremitlerde a sersem!" desene!*

*. Ersoy, Mehmed Akif, Safahat, Hazırlayan: Ömer Rıza Doğrul, İnkılâp ve Aka Yayınları, 8. Baskı, İstanbul, 1973. (Alıntılardaki sayfa numaraları kitabın bu baskısına aittir.)

*İhtiyarlık mı nedir, şaşkınlım, oğlum, bu sene,
Hadi aktarmayayım... Kim getirir ekmeğimi?
Oturup kör gibi, namerde el açmak iyi mi?
Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmeğin parası:
Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası" (s.71)*

Bu iki şiir öğrenciler tarafından canlandırılabilir. Böylece çalışmanın önemi daha da iyi kavranmış olur. Yazma çalışması olarak öğrencilerden bu şiirde anlatılanların hikâye şeklinde yazılması veya şiirlerde anlatılanları resmetmeleri istenebilir. Konuşma etkinliği olarak Küfe şiirindeki çocuk ile Seyfi Baba şiirindeki yaşlı insanın çalışmak zorunda kalması günümüzde de görülen bir durum mudur? Çocuğun ve yaşlının devlet tarafından korunması gerekir mi ya da bu durumda olan insanlara bizim nasıl davranmamız gerektiği gibi sorularla öğrenciler konuşturulabilir. Yine şairin bu durum karşısındaki tavrı sorgulanabilir. Şair yerinde, onlar olsa ne yapabilecekleri ve küfe taşımak zorunda olan çocuk yerine kendilerini koymaları ve duygularını anlatmaları istenebilir. Türkçe Programında belirtilen yöntemlerden biri de "kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma"dır. Aynı şekilde bu derste öğrenciye kazandırılmak istenen okuma ve dinleme kazanımlardan biri de "kendisini şahıs ve varlık kadrosunun yerine koyarak olayları, duygu, düşünce ve hayalleri yorumlar"dır.

Bebek yahut Hakk-ı Karar şiiri de Türkçe dersinde metin olarak kullanılabilir. Öğrencilerden manzum hikâye şeklinde yazılan şiirlerin hikâye şeklinde yazması istenebilir. Mesela Küfe şiiri hikâye şeklinde yeniden yazılırsa öğrenciler şiirde verilmek istenen düşünceyi daha iyi anlayıp özümseyebilirler. Ayrıca şiirin baştan bir bölümü öğrencilere okunur veya yazılı verilir onların devam etmeleri istenebilir. Aşağıdaki dizeler verilerek öğrencilerin devam etmeleri istenebilir.

*"Bizim Cemile, Feride'yle bir sabah gelerek,
"Unutma Beybaba, akşam birer hotozlu bebek,
Getir, kuzum..." dediler. Ben de ..." (s.148)*

Öğrenciler kendi metinlerini okur sonra da şiirin devamı okunur ve karşılaştırılır.

Akif'in karşılıklı konuşma şeklinde düzenlediği şiirleri öğrencilere günlük konuşmanın örneği olarak sunulabilir. Çünkü "Denilebilir ki Mehmet Akif, konuşturma ve konuşma sanatındaki bütün maharet ve kudretini bu eserde toplamıştır" (Ongun, 1947: 102). Aşağıdaki parça bu amaçla kullanılabilir.

*"-Ver ordan on paralık zencefil, çöroğutu, biber.
Geçen beş para borcumla onbeş etmedi mi?
Silik bu yirmilik almam...
-Uzatma gör işimi!
-Oğul, çabuk... Bana tıryak... Okunmuş olmalı ha!
Bizim çocuk, adı batsın yılcık olmuş...
-Ya?
-Sübek kadar yüzü hüttağ kesildi!
-Vah, vah vah!
-Hanım geçer, nefes ettir..."*

-Geçer mi? İnşallah.
-Bi yirmilik paket amma sabahki tozdu bütün...
-Ayol, hep içtiğimiz toz... Bozuldu eski tütün!
-Efendi amca, sakız ver... Biraz da balmumu kes.
-Kızım, parayla olur ha! Peşinci bak herkes.” (s.32)

Bu şekilde “Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanır” Türkçe dersi konuşma becerisi kazanımı da sağlanmış olur. Bu türden örnekler çoğaltılabilir. Özellikle Birinci Safahat’taki şiirler bu amaçla kullanılmaya uygundur.

Türkçe dersinin okuma ve dinlemeyle ilgili kazanımlarından biri; “Okuduklarını (dinlediklerini/izlediklerini) kendi hayatı ve günlük hayatla karşılaştırır” kazanımıdır. Mehmet Akif’in şiirlerinde bu kazanıma yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemek mümkündür. Çünkü o yukarıda da belirttiğimiz gibi günlük hayata dair ne gördüyse-aileden sokağa kadar-hepsini şiirlerinde dile getirmiştir.

Mehmet Akif, aile kavramına büyük önem verir, içki, kumar gibi kötü alışkanlıkları olan, eşine kötü davranan ve çocuklarını ihmal eden erkekleri çok sert şekilde eleştirir. Mahalle Kahvesi ve Meyhane bu şiirlerindedir. Bu şiirlerin tamamını kullanmak gerekmez. Mesela Meyhane şiirinden aşağıdaki bölümler öğrencilere verilebilir:

“-Demek taşınmalı artık çoluk çocuk buraya!
Ayol, nedir bu senin yaptığın? Utan azıcık...
Anan da, ben de yumurcakların da aç kaldık!
Ne iş, ne güç, gece gündüz içip sızar sade;
Sakin düşünme çocuklar aceb ne yer evde?
Evet, sen el kapısında sürün işin yoksa!
Getir bu sarhoş yutsun, getir paran çoksa!
Zavallı ben... Çamaşır, tahta, her gün uğraş da,
Sonunda bir paralar yok el elde baş başta.
O tahtalar, çamaşırlar da geçti; yok halim...
Ayakta sallanışım zorladır Huda âlim!
Çalışmadın, beni hep bunca yıl çalıştırdın;
O yavrucakları çıplak, sefil alıştırdın” (s.41)

Yukarıdaki dizelerde anlatılan kadının durumu ile günümüzdeki kadının sosyal durumu karşılaştırılabilir.

Akif’in bu konuya başka şiirlerinde de yer vermesi bu konuya verdiği önemi gösterir. Köse İmam şiirinde kocası tarafından dövülen kadının durumu onun ağzından çok yalın bir şekilde şöyle anlatılır:

“-Ne kafam kaldı dayaktan, ne gözüm, hep şişti;
Karşı koysaydım eğer mutlak işim bitmişti.
Ağladım, “merhamet et,yapma!..” dedim,kim dinler
Boşamakmış beni dünden beri efkârı meğer.
Üç çocuk annesi, emzikli kadın tek başına,
Koca berhaneyi silsin de süpürsün de sana,
Yine sen bilmeyerek, zalim, onun kıymetini,” (s.127)

Şiirde bu duruma müdahale etmek isteyen Köse İmama ile kadının kocası arasında geçen konuşmada da erkeklerin kadına bakışı eleştirel bir şekilde yansıtılır:

*"Size halt etme düşer... Dövmüş isem, kendi karım.
Keyfim ister döverim, sen diyemezsin: "Dövme!"
Bu tecavüz sayılır doğrusu haysiyetime...
-Hangi haysiyetin, oğlum? O da varmış desene." (s.127)*

Şiirin ilerleyen bölümlerinde kocanın kadın konusundaki olumsuz tavrı Köse İmam tarafından ağır bir şekilde eleştirilir:

*" İşte meydana kitap. Hem alırız, hem boşarız.
-Dara geldin mi, şeriat! Sus ulan izansız!
Ne zaman camiye girdin? Hani tek bir hayrın" (s.128)*

Devamında da Köse İmam, şeraitin kurallarını kocaya anlatıp karı kocayı barıştır. Akif'in diğer şiirlerinde de sık sık bahsettiği merhamet duygusu, insanlık duygusu vurgulanır. Şaire göre anlattığı olaylar, insanlardaki merhamet duygusunun, insanlık duygusunun eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

*"Üç sınıf halka içim parçalanır, hem ne kadar!
İhtiyarlar, karılar, bir de küçükler; bunlar
Merhamet görmeli, yüz görmeli insanlardan;
Yoksa insanlığı bilmem nasıl anlar insan? (s.130)*

Yukarıdaki dizeler Akif'in bu konulardaki hassasiyetini gösterir ve gerçekten de övgüye değerdir. "Akif, aileye çok ehemmiyet veriyor. Terbiye, aileden başlayarak cemiyete yayılır ve tesirli bir hale gelir" (Ercilasun, 1987: 39). Kadın, çocuk ve yaşlıların durumu günümüzün de en önemli meselelerinden biridir. Onun şiirlerinde önemle vurguladığı insaniyet duygusu da öğrencilere kazandırılmaya çalışılan değerlerden biridir. Onun bu konudaki şiirleri öğrencilere okutulurken veya dinletilerek onların da bu konudaki duyarlılıkları geliştirilebilir.

Görüldüğü gibi Akif şiirlerinde terbiyeye, eğitime büyük önem vermiştir. "Başlasın terbiyeniz ailelerden oğlum" dizeleri günümüzün eğitim anlayışına uygundur. Akif Sırat-ı Müstakim dergisinde yazdığı yazılarında da bu konuya yer verir: " Bizim adam olabilmemiz için çocuklarımızı okutmaktan, icab-ı asra göre terbiye etmekten başka çare olmayacağını anlamayan ya hiç yoktur, ya pek azdır. Kendimiz ister okumuş, ister okumamış ister iyi bir terbiye görmüş, ister görmemiş olalım artık maziye karışmış sayılacağı için, bugün düşüneceğimiz bir şey varsa o da istikbaldir, evlatlarımızdır." der ve devamında da " Çocuklarımıza kendi terbiyemizi vermiye kalkışırsak cinayet işlemiş oluruz." Der. Bu konuda Hz. Ali'nin "ciğerparelerinize yalnız kendi terbiyenizi giydirmeye çalışmayınız." sözünü hatırlatır. İyice hatırlınızda olsun ki onlar sizin yaşamakta olduğunuz zamandan başka bir zaman için yaratılmışlardır" sözünü örnek gösterir (Kabaklı, 1970: 102). Yine o çocuklar için yazılan kitapların onların anlayabileceği gibi olmasını belirtir. "Bu gün mini mini çocuklar için yazıldığı muharrirleri tarafından rivayet edilen öyle kıraat kitapları, öyle fen risaleleri görüyorum ki anlamak hususunda ben

bile sıkıntı çekiyorum! Pek âlâ bunları benim çocuklarım nasıl anlayacak; hocaları nasıl anlatacak? Yetişmiş adamların okuyacağı siyasi bentleri Çağatayca yazacaklarına yetişecek çocukların heceleyecekleri Türkçe yazsalar a” (Yetiş, 2011: 241) .Ayrıca o eğitimde dayağa da karşıdır.

*“Zaten eksik bir o kalmıştı: hodayi sille...
-Sanki dövsem ne yaparsın? Hocayız biz, döveriz...
Gül biter aşk ile vurduk mı?..
-İnandım, câiz...
-Pek cılız çıktı bu “câiz”, demek imanın yok?
-Dayak “âmentüeye girdiyse, benim karnım tok,
Gül değil, kıl bile bitmez sopa altında” (s.365)*

O, ülkenin içinde bulunduğu durumun sebeplerinden birini cehalet olarak belirtir ve bunun için eğitime mektebe ve muallimlere büyük önem verir. “Kim evladını cahil komak ister mi, ayol?/Bize lâzım iki şey var biri mektep biri yol.” diyen şair bunun için ilk adım olarak ilme doğru gitmenin gereğini söyler ve muallimlerin özelliklerini şöyle belirtir:

*““Muallimim” diyen olmak gerektir imanlı,
Edebli, sonra liyakatli, sonra vicdanlı.
Bu dördü olmadan olmaz; vazife, çünkü büyük” (s.281)*

Onun eğitim konusundaki düşünceleri hem öğretmenlere hem de öğrencilere rehberlik edebilir. “Akif, Safahat’ının birçok yerinde özellikle Asım bölümünde, eğitimin bütün yönlerine ve amaçlarına yer vermiş, örgün ve yaygın eğitim kurumlarında nesillerin nasıl yetişmesi gerektiğini vurgulamıştır. Fert açısından eğitimin günümüzdeki amacı kişinin beden ve ruh sağlığını geliştirmesi, iyi, doğru ve güzel olan yeteneklerin geliştirilmesi, yanlışlara yönelik temayüllerin ve eğilimlerin ise yönlendirilmesine dikkat etmek şeklinde ifade edilebilir. Akif de Asım’ın beden gücünü kendine ve çevresine zarar vermeyecek şekilde kullanmasını, spora önem vermesini vurgular. Zekâ gücünü ise marifetle, bilgiyle önem vermekle değerlendirmesini tavsiye eder; özellikle günümüz şartlarında pozitif ilmin önemli alanlarından olan atom fiziği üzerinde çalışmasını Asım’a öğütler” (Ayhan, 2011: 384)

Mehmet Akif, Darülfünûn’da öğretmenlik yapmış pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Reşat Nuri Güntekin de onun öğrencilerindedir. Akif’in öğretmenliğiyle ilgili anlattığı bir anısı oldukça dikkate değerdir: Akif, bir gün derste Muallim Naci’nin Tevhid’ini öğrencilere yazdırır ve bu şiiri açıklamaya çalışır. Öğrenciler bunu basit bularak itiraz ederler. Şair de kabul eder ertesi ders onlara değişik şairlerden şiirler okutup açıklamalarını ister. Kimse açıklayamaz. Bunun üzerine şair, bütün sene öğrencilere edebiyatımızın eski yeni şiirlerini okutup manâlarını anlatır (Ayhan, 2011: 394). Reşat Nuri, hatırasında “Onun sağlam mantığı, samimi ve pratik zekâsı, çürük temel üzerine kurulacak nazariyelerin boşluğunu anlamış, bir hoca için en iyi usulün-plan programı bir yana bırakarak-talebeyi hangi seviyede bulursa oradan alıp yürütmek olduğunu gayet iyi takdir etmiştir. Akif zaten okumadan, okuduğunu anlamadan yüksek meseleler üzerine nazariye kuran insan robotlarından daima iğrenmiş bir insandı. Otuz seneden beri mekteplerimizde pek çok hayırlı değişiklik meydana gelmiş olmasına

rağmen Akif'in cesur ve realist usulünden bugün de istifade edebileceğimiz kanaatindeyim" (Ayhan, 2011: 394). Akif'in eğitimle ilgili düşünceleri bugün bile geçerliliğini korumaktadır.

Mehmet Akif'in Dirvas şiiri Türkçe öğretiminin temel becerilerinden biri olan konuşma becerisinin gücünü göstermesi bakımından kullanılabilir. Bu şiir etkili konuşmanın gücünü gösteren güzel bir örnektir. Şiirin konusu İslam tarihinden alınmıştır. Zor duruma düşen bir halk, içinde buldukları sıkıntıları halifeye anlatması için çocuk olmasına rağmen güzel konuştuğu için Dirvas'ı temsilci olarak seçerler. Bu seçim halkın güzel konuşmayı takdir ettiğini gösterir. Yine Dirvas'ın konuşma konusunda gösterdiği cesaret ve konuşmanın şekli öğrencilere örnek olabilir. Özellikle şiirdeki "Birlikte dalar çocuk huzura/Evvelce dua eder de sonra/Hiç pervasız girer kelama..." dizeleri söze nasıl başlanır konusuna güzel bir örnektir. Halifenin büyükler dururken bir çocuğun konuşmasını eleştirmesi üzerine Dirvas'ın gösterdiği tavır da önemlidir. Halifeye yaş ve zekâ ölçü mü, beni çocuk mu sanıyorsun bir kere dinle beğenmezsen susturursun diyerek söze başlaması ve durumlarını tam olarak anlatması ve isteğini elde etmesi konuşmanın etkili bir şekilde yapılmasıyla mümkün olmuştur. Bu şiirle ilgili olarak öğretmenler tartışma ortamı yaratabilir: "Dirvas, halifenin tepkisi karşısında nasıl bir tavır sergilemiştir? Siz olsanız nasıl davranırdınız, sonuç nasıl gelişmiştir?" şeklinde sorular öğrencilere yöneltilebilir. Ayrıca onun konuşmasındaki akıl yürütme ya da savunmasındaki dayanakları da öğrencilere kavratılabilir. Dirvas önce ülkenin içinde bulunduğu zor durumu anlatmış sonra da "Artık sana ilticaya geldik./ Reddetmez isen ricaya geldik" diyerek adil emirden yardım istemiştir. Şiirin aşağıdaki dizeleri konuşmadaki tutarlılık ve mantık yürütmenin güzel bir örneği olarak öğrencilere sunulabilir ve üzerinde yorumlar yapılabilir:

*"Yok, sendeki ihtişama payan;
Bizlerse alay alay sefilan
Bir yanda demek ki fazla var, çok;
Hayfa ki öbür tarafta hiç yok.
Öyleyse biraz tevazün ister.
Evvel beni dinle, sonra hak ver:
Nereden buldun bu ihtişamı?
Halkın mı, senin mi, Halikın mı?
Allahın ise bu servet,
Bizler de onun kuluyken elbet
Bir pay talebinde hakkımız var...
İnsaf olamaz bu hakkı inkâr "(s.116)*

Şiirin devamında Dirvas, halifeye, bu servet halkınsa, halkın hakkını vermesini yok onusa ona fazla olduğunu halka sadaka olarak vermesini ve dördüncü bir yol varsa da söylemesini istemiştir. Bu mantıklı konuşma karşısında halifenin aşağıdaki sözleri de etkili konuşmanın gücünü gösteren güzel bir örnektir.

*"Huzzura demiş:"Görün kelamı!
Yok, bende cevab-ı redde kudret...
Hayret, bu civan_dehaya hayret!
İcabediyor ki şimdi insaf:*

Mes'ulü hemen olunsun is'af." (s.117)

Mehmet Akif'in kimi şiirleri çok uzundur bu şiirlerinin tamamını kullanmak şart değildir. Okuma metinlerinde bulunması gereken özelliklerinden biri de "Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir" (TDÖP, 2006: 56) dir. Buna dayanarak bu gibi şiirlerin uygun bölümü veya bölümleri bir bütünlük içinde öğrencilere metin olarak verilebilir. Fatih Kürsüsünde şiiri de bu şekilde kullanılması gereken şiirlerdendir.

Akif, bu şiirde özellikle çalışmanın önemi üzerinde durmuş ve konuyu destekleyen hikâyelere yer vermiştir. Bu hikâyeler de Türkçe dersinde metin olarak kullanılabilir. Mesela Fatih Kürsüsü'nde şiirinde çalışmanın önemini vurgulamak için şiirin her bölümün sonunda tekrarlanan " Bekayı hak tanıyan, sa'yi bir vazife bilir;/ Çalış çalış ki, beka sa'y olursa hak edilir." beyiti öğrencilere okunur, sonra da şairin, şiirde milletin bu konudaki tavrını eleştirdiği, Doğu ile Batıyı karşılaştırdığı ve Batının çalışarak ilerlediklerini Doğunun ise tembellik ve cahillik yüzünden geri kaldığının söylendiği anlatılıp devam eden şu dizeler milletin tembelliği karşısında feryat eder: "Nedir bu meskenetin, sen de bir kımıldansan a/ Niçin kımıldamıyorsun? Niçin? Ne oldu sana?" öğrencilere okunup sorgulamaları ve kendi durumlarıyla karşılaştırmaları istenebilir. Öğretmen isterse aşağıdaki dizeleri de metin olarak inceleyebilir.

*"Bugün yatıp duruyorsun ayaklar altında?
"Kadermiş!" Öyle mi? Hâşâ, bu söz değil doğru:
Belanı istedin Allah da verdi... Doğrusu bu.*

*.....
"Çalış!" dedikçe şeriat, çalışmadın, durdun,
Onun hesabına birçok hurafe uydurdun!
Sonunda da bir "tevekkül" sokuşturup araya,
Zavallı dini çevirdin maskaraya!
Bırak çalışmayı, emret oturduğun yerden,
Yorulma, öyle ya, Mevla ecir-i hasın iken!
Yazıp sabahleyin evden çıkarken işlerini;
Birer birer oku tekmil edince defterini;
Yükün hafifledi... Sen şimdi doğru kahveye gir!
Çoluk çocuk sürünürmüş sonunda aç kalarak...
Huda vekil-i umurun değil mi? Keyfine bak!" (s.268)*

Yukarıdaki dizeler eleştirel okuma yöntemiyle okunup sınıfta tartışılabilir. Böylece öğrenciler bu konuyu sorgulayıp olumlu bir yargıya ulaşabilirler.

Akif'in bu konuda anlattığı hikâyeye de Türkçe dersinde metin olarak - çalışmanın önemini kavratmak için- kullanılabilir. Hikâyeye Sadi'den aktarılmıştır. Köylünün biri sabah erkenden evden çıkar akşama kadar nasibini arar, karanlık çökünce de yerde yatılmaz diyerek ağaca çıkar. Ağaçtayken bacağı kırılmış ve aç yatan bir tilkinin inlemelerini duyar. Tam o sırada dişleri arasında bir ceylan tutan bir

arşlan gelir karnını doyorur. Arşlan gidince tilki ondan arta kalanlarla karnını doyorur. Bütün bunları gören köylü:

*“Cenab-ı Hak ne kadar merhametli, görmeli ki:
Açım demekle amel-mande bir topal tilki,
Ayağına gönderiyor rızkın en mükemmelini...
O halde çekmeli insan çalışmadan elini.
Değer mi koşmaya akşam, sabah, yalan dünya?
Dolaşmayan dolaşandan akıllı... Gördün ya:
Horul horul uyuyor kahpe tilki, senden tok!
Tevekkül etmeli öyleyse şimdiden tezi yok.
Yazık bu ana kadar çektiğim sıkıntılara!..” (s.273)*

diye düşünerek dağ başında bir mağaraya gidip rızık beklemeye başlar. Bir gün, iki gün üçüncü gün uyuşuk bir sinek gibi uzanır ve işittiği şu sele uyanır:

*“Dolaş da yırtıcı arşlan kesil, behey miskin!
Niçin yatıp, kötürüm tilki olmak istersin?
Elin, kolun tutuyorken çalış, kazanmaya bak!
Ki artığınla geçinsin senin de bir yaratık.” (s.274)*

Bu dizeler öğrenciler tarafından sorgulanmalı yırtıcı arşlan ile kötürüm tilkinin durumları karşılaştırılmalıdır. Şiirde anlatılanlar öğrenciler tarafından canlandırılırsa daha da etkili olabilir.

Yine şairin, aynı şiirin ilerleyen dizelerinde Mevlana'dan anlattığı hikâye bugüne de örnek teşkil eder. Zavallı adamın biri evinin delik deşik halini görür ve her gün ona “ beni önceden haberdar etmeden yıkılma yoksa çoluk çocuk mahvoluruz” der. Yıllar bu şekilde gelip geçer. Bir akşam gelir bakar ki ev yıkılmış ailesi altında kalmış. Bunun üzerine adam bunca yıldır ettiği duaya ve ona haber vermeden yıkıldığı için eve sitem eder. O taş yığınları ise adamın haksız feryat ettiğini ona haber verdiğini ama onun kulak asmadığını söyler.

*“Haber mi vermedim, amma kulak veren kimdi?
Duvarlarımda yarık sandığın ağızlardan
Birer zeban-ı tazallum uzattım, ey nadan!
Fakat çamurla kapardın da her gün ağızımı sen,
Ziyade söyleyemezdim, susardım artık ben!” (s.279)*

Yukarıdaki bu dizeler “Doğa ve Evren” ana temasına ve “Doğal afetlerden korunma” alt temasına oldukça uygundur. Bu hikâye sayesinde deprem konusundaki genel tavrımız da sorgulanabilir.

Aynı şekilde Birinci Safahat'taki Kocakarı ile Ömer ve “ Asım'da geçen “Semerci” hikâyeleri de Türkçe dersinde metin olarak kullanılabilir.

Türkçe dersinde Akif'in şiirlerinin yanında şiirlerinde geçen özlü sözlere de yer verilebilir. Bu sözler kimi zaman derse girişte konu hakkında dikkat çekmek kimi zaman da derste işlenen metnin konusunu desteklemek amacıyla kullanılabilir. Y a da işlenen temaya uygun özlü dizeler kartonlara yazılarak sınıfın değişik yerlerine asılabilir. Kimi zaman da bu sözler dil bilgisi çalışmalarında tahtaya

yazılarak üzerinde çalışılabilir. Zaman zaman da öğretmenler bu özlü sözleri derste kullanarak öğrencilerin de öğrenmelerini sağlayabilir. Öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatımlarında bu sözleri kullanmaları hatta ezberlemeleri teşvik edilebilir. Aşağıdaki dizeler bu amaçla kullanılabilir:

*“Kuzum, ayıp mı çalışmak, günah mı yük taşımak?
Ayıp: dilencilik, işlerken el, yürürken ayak.”
“Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası:
Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası”
“İnmemiştir hele Kur’an, bunu hakkıyla bilin,
Ne mezarlıkta okunmak, ne de fal bakmak için!”
“Girmeden tefrika bir millete, düşman girmez;
Toplu vurdukça yürekler, onu top sindirmez.”
“Ye’se hiç düşmeyecek zerrece imanı olan
Sade siz derdi bulun, sonra kolaydır derman.”
“Alınız ilmini Garb’ın, alınız san’atını.
Çünkü kaabil değil artık yaşamak bunlarsız;
Çünkü milliyeti yok san’atın, ilmin yalnız,”
“Atiyi karanlık görerek azmi bırakmak...
Alçak bir ölüm varsa eminim budur ancak!”
“Âlemde ziya kalmasa, halk etmelisin, halk!
Ey elleri böğründe yatan, şaşkın adam kalk!”
“Sahipsiz olan memleketin batması haktır;
Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır.”
“Bir baksana a:gökler uyanıktır, yer uyanıktır;
Dünya uyanikken uyumak maskaralıktır!”
Adam mısın: ebediyen cihanda hürsün, gez;
Yular takip seni bir kimsecik sürükleyemez.”
“Oturup dil dökecek yerde gidip dökmeli ter!
Bin çalış gayen için, bir kazan ömründe yeter.”
“ “Vatan!” deyip öleceksin semada olsa yerin.
Nasıl tahammül eder hür olan esaretine?
Kör olsun ağlamayan, ey vatan, felaketine!”
“Ne irfandır veren ahlaka yükseklik, ne vicdandır;
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.”
“Doğrudan doğruya Kur’an’dan alıp ilhamı,
Asrın idrakine söyletmeliyiz İslam’ı.”
“Çünkü milletlerin ikbali için evladım,
Ma’rifet, bir de fazilet... İki kudret lazım”
“Allah’a dayan, sa’ye sarıl, hikmete ram ol;
Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol...”
“Ne büyük söyle ne çok söyle; yiğit işte gerek!...
Lafı bol, karnı geniş soyları taklit etme;
Sözü sağlam, özü sağlam, adam ol, ırkına çek!...”*

Sınıfın düzeyine göre bu örnekler çoğaltılabilir. Görüldüğü gibi Akif, insanlara ilme uygun davranmayı, çalışmayı, merhametli olmayı ve her zaman hangi durumda olursa olsun ümidini kaybetmemeyi tavsiye etmektedir. Bu da Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki temalara uygundur.

Akif yaşayışıyla da öğrencilere örnek olarak gösterilebilecek bir karaktere sahiptir. Öğrenciler yaşanmış hayat hikâyelerini çok severler. Onun bu konuda örnek olabilecek davranışları öğrencilere

uygun fırsatlarda anlatılabilir. Mesela haksızlık karşısındaki tutumunu gösteren istifa dilekçesi bu konuda örnek alınabilecek bir davranıştır. Baytar Mektebinde hocalık yaparken okul müdürünün görevden alınmasını haksız bulan şair hemen bu haksızlık karşısında tavrını belirterek görevinden ayrılır ve şu istifayı yazar: “Umuru-u Baytariye Müdürü Abdullah Efendi'nin yerden göğe kadar haklı olduğu Bakteriyolojihane meselesinden azli üzerine acizleri de memuriyetimden suret-i katiyede istifa ediyorum” (Erişirgil, 1986: 170).

Yine onun verdiği söze ne kadar önem verdiği şartlar ne olursa olsun verdiği sözü yerine getirdiğini gösteren şu anı da öğrencilere anlatılabilir. Akif arkadaşı Fatin Efendi'nin davetiyle bir yerde buluşmak için sözleşirler. Ancak o gün yağmur yağdığı için arkadaşı buluşma yerine gitmez. Akif ise söz verdiği için gider. Akif, daha sonra bu olayı başkasına şöyle anlatır “ Bir gün Vaniköyü'ne gitmiştim: Bizim Beylerbeyi'nden yürüye yürüye; Fatin Efendi davet etmişti de onun için. O gün bir parça yağmur yağıyordu. Hoca benim gelmeyeceğimi sanmış, ahbabına gitmiş, ertesi gün geldi; güya özür dilemeğe... Yağmurmuş da benim gelmeyeceğimi sanmış da... Bilmem ne? O gün kendisine şunu dedim:

-Hoca hoca bak bana, söz ancak ölüm yatağında olursun da yapamaz halde bulunursun, o zaman tutulmaz” (Erişirgil, 1986: 114). Bu gibi güzel davranışları öğrencilere kazandırmanın yolu bu örnekleri onlara anlatmaktır. Akif bu yönüyle de öğrencilerin örnek alabilecekleri bir karakterdir. Onun sözleriyle davranışları da bire bir örtüşür.

*“-Hayır, hayal ile yoktur alış verişim;
İnan ki: her ne demişsem görüp de söylemişim.
Şudur cihanda benim en beğendiğim meslek:
Sözüm odun gibi olsun; hakikat olsun tek!” (s.240)*

Mesela İstiklal Marşı'nı para karşılığı yazmaması, kitabına almaması o benim değil milletimindir demesi ve bununla ilgili sözleri öğrencilere aktarılmalıdır. “İstiklal Marşı... O günler ne samimi ne heyecanlı günlerdi. O şiir, milletin o günkü heyecanının bir ifadesidir. Bin bir fecayi karşısında bulunan ruhların, ıstıraplar içinde halis dakikaların beklediği bir zamanda yazılan o marş, o günlerin kıymetli bir hatırasıdır. O şiir bir daha yazılamaz... Onu kimse yazamaz... Onu ben de yazamam... Onu yazmak için o günleri görmek, o günleri yaşamak lâzım. O şiir artık benim değildir. O, milletin malıdır. Benim milletime karşı en kıymetli hediyem budur... Allah bu millete bir daha bir İstiklal Marşı yazdırmasın” temennisinde bulunur” (Uçman, 2011: 94).

Birinci Dünya Savaşı sırasında İstanbul'dan ayrılıp Ankara'ya gelerek millî mücadeleye katılması ve halkın bu mücadeleye katılımını sağlamak için köy köy şehir şehir dolaşarak onlarla konuşması da öğrencilere örnek olabilir. Şairin Anadolu'ya gelirken Sebilürreşad dergisinin malzemesini alarak gelmesi ve camilerde yaptığı vaazların bu dergide yayımlanarak bütün yurda dağıtılması bu mücadelenin nasıl kazanıldığını öğrencilere göstermesi bakımından anlatılabilir. “ Mehmet Akif'in Kastamonu'da okuduğu hutbeler ve özellikle Nasrullah Câmii kürsüsünden irad ettiği hutbe bütün

yurtta büyük akisler uyandırdı. Ankara hükümetinin emri ile Kastamonu vilayet mabaasında binlerce nüsha basılarak, Garp cephesi başta olmak üzere, bütün cephelere, valiliklere, mutasarrıflıklara, kaymakamlıklara ve müftülöklere gönderildi. Vatanın her köşesindeki camilerde toplantı yerlerinde, kıraathanelerde, kıtalarda yüksek sesle okundu. Her bölgedeki gazeteler tarafından yeniden yayımlanıp yaygınlaştırıldı” (Birinci, 1992: 68).

Sonuç

Türkçe öğretiminin en önemli malzemesi metindir. Türkçe dersiyle öğrencilere kazandırılmaya çalışılan dinleme, konuşma, okuma ve yazma temel becerileri metinler aracılığıyla yürütölmektedir. Bu beceriler de öğrencilerin hayat boyu kullanacakları temel dil becerilerindedir. Bu beceriler de metinler yoluyla kazandırılır. Metin okumadan, dinlemeden bir Türkçe dersinin yürütölmesi çoğu zaman mümkün değildir ve bu metinlerin de belli özellikleri taşıması gerekir.

Akif’in şiirleri Türkçe dersinde kullanılacak metinlerde bulunması gereken özelliklerin çoğunu taşımakla birlikte özellikle; Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmesine, dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerini yansıtmaya, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek hayal dünyalarını ve söz varlığını zenginleştirecek nitelikte olmasına, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımasına ve onların sosyal, zihinsel psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır gibi maddelere uygundur. “ Akif’in düşünce ve duygu dünyasında yeis ve üzüntüye yer yoktur. Onun bütün hayatı, Müslömanları ve özellikle gençleri azimli kılmak ve geleceğe ümitle bakmak ve baktırmaktır” (İmamoğlu, 208: 19). Bu nedenle onun şiirleri Türkçe dersinde metin olarak kullanılabilir. Ayrıca bu şiirlerinden hareketle birçok dil becerileri etkinlikleri özellikle canlandırma, kendini karşıındaki şahsın yerine koyma gibi düzenlenebilir ve öğrencilerin temel dil becerileri geliştirilebilir.

Bağcı’nın çalışması da bu görüşü desteklemektedir. Bağcı, Mehmet Akif Ersoy’un on manzum hikâyesini (Hasta, Kocakarı ile Ömer, Küfe, Meyhane, Mahalle Kahvesi, Seyfi Baba, Selma, Köse İmam, Dirvas, Hasır.), kelime ve cümle uzunlukları ile okunabilirlik düzeyleri açısından incelemiş ve bu hikâyelerin okunabilirlik oranlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca bu hikâyelerin öğrencilerde edebiyat zevki uyandıracak yapıda ve sadelikte olduğunu da belirterek bu manzum hikâyelerin ders kitaplarında rahatlıkla yer bulabileceğini ifade etmiştir (Bağcı, 2008: 342).

Mehmet Akif Ersoy,ölkemizin içinde bulunduğu durum karşısında gösterdiği duyarlılıkla; kadın, çocuk ve yaşlılara gösterdiği merhametle; millet sevgisiyle, güzel ahlakıyla, doğruluğuyla, zulüm karşısında sergilediği dik duruşla, ilme ve çalışmaya verdiği önemle, insana ve insan iradesine olan inancıyla ve cehaletin, taassubun, tembelliğin, ahlaksızlığın, ikiyeüzlölüğün karşısında duruşuyla örnek bir insan olarak öğrencilere tanıtılması gereken bir şahsiyettir..

Bu konuda Ergin de şu tespitlerde bulunur. “İnsan olarak Akif fazilet timsali, büyük bir idealisttir. Millete yalnız içinde bulunduğu zaman için değil, istikbal için de doğru yolu gösteren bir

büyük eser bırakmıştır; muhteşem bir kitap bırakmıştır. Öyle ki, Kur'an-ı Kerim'den sonra Türk evlerine en çok giren kitap durumuna gelmiştir... Hem dil, hem şekil, hem muhteva bakımından, Akif emsalsiz bir şairdir. Millet adamı olmasa dahi, sırf bu ulu şairliğinden dolayı, milli kültürümüzü bu kadar yüksek seviyede temsil ettiğinden dolayı, Akif'i daima yücelerde tutmaya devam etmek zorundayız " (Ergin, 1992: 87).

Akif'i yücelerde tutmak Türkçe derslerinde onun eserlerine yer vermek onun düşüncelerini ve örnek kişiliğini öğrencilere öğretmekle mümkün olacaktır. Çünkü Akif'i yücelerde tutmak demek milletimizi ve millî değerlerimizi yücelerde tutmaktır.

Kaynakça

- Ayhan,H. (2011).*Mehmet Akif'in Asım'ında gençlik ve eğitim*. (Ed.Uzun, M) *Mehmet Akif Ersoy*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Bağcı, H. (2008). *Mehmet Âkif Ersoy'un manzum hikâyelerinin okunabilirliği*. I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu'nda sunulmuş sözlü bildiri (19-21 KASIM). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Birinci,N. (1992).*Millet adamı Mehmet Akif. Mehmet Akif'i anlatıyorlar* (Haz. Erkal, M ve Ceylanlı, Ş). İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayınları.
- Dilidüzgün, Ş. (2010). *Metindilbilim ve Türkçe öğretimi*. Ankara: Morpa Yayınları.
- Ercilasun, B. (1987). Mehmet Akif'in şiirlerinde kadın ve aile temi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*,5(1), 35-36.
- Ergin, M. (1992). *İstiklal Marşımız ve Mehmet Akif, Mehmet Akif'i anlatıyorlar* (Haz. Erkal, M ve Ceylanlı, Ş). İstanbul: Aydınlar Ocağı Yayınları.
- Erişirgil,E. (1986). *İslamcı bir şairin romanı*, (Hazırlayan, Aykut Kazancıgil, Cem Alpar). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ersoy, M. A. (1973). *Safahat* (Hazırlayan: Ömer Rıza Doğrul). İstanbul: İnkılap ve Aka Yayınları.
- Güneş, F.(2007).*Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Hacieminoğlu, N. (1970). Safahat'ın dil ve üslûbu. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XVIII(1), 84.
- İmamoğlu, A.(2008). *Mehmet Akif Ersoy'un insan irade ve hürriyetine bakışı*. I. Uluslararası Mehmet Akif Sempozyumu'nda sunulmuş sözlü bildiri (19-21 KASIM). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi: Burdur
- Kabaklı, A. (1970). *Mehmet Akif*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Kaplan, M. (1997). *Şiir tahlilleri I*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Karakoç, S.(1996). *Mehmet Akif*. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- Karakuş, İ. (1995).Çocuğun eğitiminde tahkiyeli metinler. *Bilge*. (7), 10-12.
- Karakuş, İ. (2004).*Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretimi*.(Öğretmen el Kitabı). Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1976) *Mehmet Akif Ersoy ve Türkçe*, Mehmet Akif Ersoy, Fikirleri ve Tesirleri Sempozyumu(27-28Aralık). Hacettepe Üniversitesi: Ankara
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi (6. 7. 8. Sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Olgun, C. (1947). *Mehmet Akif(hayati, eserleri, şahsiyeti ve idealleri)*. İstanbul: Tefeyyüz Kitapevi.

Temizkan, M. (2009).*Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Timurtaş, F. K. (1987). *Mehmet Akif ve cemiyetimiz*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Uçman, A. (2011).*II. Meşrutiyet'ten İstiklal Savaş'ına Mehmet Akif'in mücadele yılları*, (Ed.Uzun, M). Ankara: Mehmet Akif Ersoy, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Yetiş, K. (2011).*Mehmet Akif'in Türk dili ve Yeni Türk Edebiyatı ile ilgili görüşleri*, (Ed.Uzun, M) *Mehmet Akif Ersoy*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.